

5. Wrzyszcz A. Odrobności ustrojowo-prawne dystryktu Galicja w Generalnym Gubernatorstwie (1941-1944) / A. Wrzyszcz // Wiolokulturowosc polskiego pogranicza. Ludzie i idee – prawo, pod red. A. Litynskiego, P. Fiedorczyka. – 15-18 wrzesnia 2002 roku. – Bialystok, 2003. – S. 689-701.
6. Wrzyszcz A. Ustawodawstwo okupacyjne dla dystryktu Glicja 1941-1944 / A. Wrzyszcz // Studia z historii panstwa, prawa, idei, prace dedykowane Janowi Malarczycowi, pod red. A. Korobowicza. – Lublin, 2007. – S. 324-337.
7. Державний архів Львівської області. – Ф. 35. – Оп.12. – Спр.22. – С. 1-8.

Трепак Л. Организация и деятельность негерманской юстиции в Польском Генеральном губернаторстве (1939-1945). В статье показана агрессивная политика нацистской Германии по захвату польских и украинских земель во время Второй мировой войны. Эта политика предполагала ликвидацию польского государства и Советского Союза; польские, украинские и другие страны должны были быть частично уничтожены, а другие должны были быть ассимилированы. В статье анализируется процесс создания общих органов юстиции. Охарактеризована процедура назначения должностных лиц в судебные органы и другие органы юстиции Польского генерального губернаторства на оккупированных территориях Польши и Украины в годы Второй мировой войны. Рассматриваются и оцениваются функции и полномочия негерманских судов, которые рассматривали гражданские и мелкие уголовные дела с участием местного польского и украинского населения.

Ключевые слова: оккупационные суды, апелляционные суды, прокуратура, Польское Генеральное Губернаторство, Вторая мировая война.

Trepak L. Organization and Activities of Non-German Justice in the Polish General Governorship (1939-1945). The article shows the aggressive policy of Nazi Germany in capturing Polish and Ukrainian lands during the Second World War. This policy assumed the liquidation of the Polish state and the Soviet Union; the Polish, Ukrainian and the other countries had to be partially destroyed, while others had to be assimilated. The article analyzes the process of establishing of the General governorship justice authorities. The procedure of the appointment of officers of the justice authorities in the General governorship and districts was characterized. The article shows the process of organization of Polish General Governorship on the occupied Polish and Ukrainian territories at the years of Second World War. The functions and authorities of non-german courts are being considered and estimated, that heard the civil and minor criminal cases about local Polish and Ukrainian population.

Key words: occupational courts, appellate courts, prosecutor's office, Polish General Governorship, World War II.

УДК 349.4

О. Ущановська

Правові питання планування земель в умовах децентралізації влади

У статті розглянуто науково-теоретичні і практичні аспекти планування земель в умовах реформування державного регулювання земельних відносин на засадах децентралізації влади і розширення функцій та повноважень органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин на території громад.

Ключові слова: планування земель, земля, регулювання земельних відносин, децентралізація влади, територіальні громади.

Постановка наукової проблеми та її значення. У грудні 1990 року в Україні земля була оголошена об'єктом земельної реформи як складової економічної реформи, яка здійснювалась за різними юридичними моделями і залишається не завершеною й понині. За наслідками проведених перетворень у відносинах власності на землю, використання землі, державному управлінні у сфері

використання та охорони землі у правовому регулюванні земельних відносин мають місце не лише позитивні результати, а й негативні, серед яких, зокрема, можна назвати позбавлення повноважень сільських, селищних, міських рад функцій і повноважень з питань регулювання земельних відносин і розпорядження землями на території рад та запровадження системи централізованого управління використанням і охороною земель, а також розпорядження землями органами державної виконавчої влади.

Тому розпочата в Україні адміністративна реформа органів державної влади за векторами розвитку і безпеки спрямована на створення системи дерегуляції і децентралізації функцій і повноважень центральних органів державної влади у всіх сферах економіки, суспільства і держави, включаючи й планування земель і територій, оскільки без вирішення існуючих проблем у використанні землі, здійсненні прав на землю, юрисдикційному захисті таких прав не можуть бути забезпечені економічне зростання і поліпшення якості життя населення.

Аналіз досліджень цієї проблеми. В українській доктрині земельного права питання щодо планування використання та охорони земель як просторового операційного базису, головного засобу виробництва у сільському і лісовому господарстві, основи ландшафту і екологічної мережі досліджували такі вчені, як В.І. Андрейцев, Г.І. Балюк, А.П. Гетьман, С.В. Єлькін, І.В. Ігнатенко, І.І. Каракаш, П.Ф. Кулинич, О.М. Ковтун, Р.І. Марусенко, А.М. Мірошніченко, В.Л. Мунтян, В.В. Носік, В.М. Правдюк, А.І. Ріпенко, Ю.С. Шемшученко, М.В. Шульга та інші вчені у галузі екологічного, аграрного, адміністративного, конституційного права. Аналіз наукових джерел названих авторів показує, що у висновках і рекомендаціях більшості вчених висловлювались наукові ідеї і наводились аргументи на користь того, що надмірна децентралізація функцій і повноважень у сфері земельних відносин не можна розцінювати як позитивний процес державно-правового регулювання у сфері використання і охорони землі, здійснення і захисту прав на землю в умовах, коли земельні відносини набувають приватно-публічного характеру. Проте тривалий час ці наукові ідеї не знаходили свого виразу у державній земельній політиці і відповідно у законодавстві. Тому правові питання планування земель продовжують привертати увагу вчених у галузі земельного, екологічного, аграрного та інших галузей права, оскільки залишаються недостатньо дослідженими у контексті децентралізації влади і розширення місцевого самоврядування [1].

Формулювання мети дослідження. Мета цієї статті – проаналізувати сучасний стан і тенденції у плануванні земель в умовах децентралізації влади і розширення повноважень територіальних громад у сфері регулювання земельних відносин в Україні і на цій основі сформулювати відповідні висновки і рекомендації.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. В Україні децентралізація державної влади у регулюванні земельних відносин обумовлена тим, що після прийняття чинного Земельного кодексу України (далі по тексту – ЗКУ) 25 жовтня 2001 року упродовж останніх 15-20 років органи державної влади максимально централізували такі функції державного управління і регулювання у сфері використання та охорони землі, як планування територій, землеустрій, реєстрація земельних ділянок і прав на них, контроль, право на розпорядження землями державної власності за межами населених пунктів, обмежили земельну юрисдикцію органів місцевого самоврядування лише межами сіл, селищ, міст тощо. Відтак у суспільних земельних відносинах наступили такі негативні наслідки, як корупція, хабарництво, рейдерство та інші протиправні явища, які потребують їх подолання.

Одним з шляхів вирішення окреслених проблем може бути лише розбудова демократичної, правової і соціальної держави. І це стає можливим і реальним за умови, коли держава відмовляється від виконання тих функцій і повноважень, які можуть бути більш ефективно реалізовані на рівні сільських, селищних, міських територіальних громад у сфері використання землі та інших природних ресурсів з метою забезпечення якісного життєвого середовища, здійснення гарантованого Конституцією України права власності на земельні ділянки, набуття і реалізації інших суб'єктивних права на землю.

В правовому розумінні поняття «децентралізація влади» розглядається визначається вченими по-різному. Водночас загальними ознаками цього терміну як правової категорії визнаються по-перше, передання частини функцій державного управління центральних органів виконавчої влади місцевим органам влади; по-друге, розширення власних функцій і повноважень органів місцевого самоврядування [2, с. 97-98].

В теорії земельного права передача функцій і повноважень органів державної влади до органів місцевого самоврядування визначається як децентралізація управління у сфері використання

землі та інших природних ресурсів шляхом передачі владних функцій від органів державної влади до органів місцевого самоврядування [3].

При цьому вчені звертають увагу на те, що таке визначення поняття децентралізації не можна вважати досконалим, зрозумілим коли йдеться про використання та охорону землі, здійснення права власності на землю, оскільки у ньому не враховуються особливості функціонального використання землі на основі забезпечення балансу суспільних і приватних інтересів. У цьому зв'язку П.Ф. Кулинич висловлює думку про те, що децентралізацію повноважень органів влади у сфері земельних відносин в Україні доцільно розглядати у двох аспектах: як децентралізацію повноважень щодо здійснення публічної (державної і комунальної) власності на землю та як децентралізацію повноважень органів влади у сфері публічного (державного) управління використанням та охороною земель, зокрема, розширення земельних повноважень органів місцевого самоврядування територіальних громад має відбуватись за одним з таких основних напрямів, як здійснення планування використання та охорони всіх земель громади, включаючи й землі державної та приватної власності [4, с.13-15].

Поділяючи такий підхід вченого до вирішення проблеми децентралізації у сфері земельних відносин, зазначимо, що забезпечити реалізацію планування на національному, регіональному і місцевому рівнях неможливо без перегляду і удосконалення чинного земельного законодавства у цій сфері відповідно до Конституції України та вимог законодавства Європейського Союзу. При цьому необхідно враховувати, що децентралізація влади є системним державно-правовим явищем і тому її реалізація на практиці потребує внесення змін до Основного закону держави. Як відомо, попередньо схвалений у серпні 2015 року ВР України законопроект щодо децентралізації влади (реєстр. № 2217 від 15.07.2015 р.) залишається не прийнятим, внаслідок чого не вирішуються проблеми передачі функцій і повноважень органів державної влади органам місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин, не дивлячись на те, що ці проблеми можна вирішити у рамках чинної Конституції України.

У цьому зв'язку А.М. Мірошніченко стверджує, що конституційне закріплення принципу повсюдності місцевого самоврядування є доцільним, його можна було б впровадити у чинне правове регулювання і за існуючої редакції Конституції України шляхом поширення повноважень органів місцевого самоврядування на територію існуючих адміністративно-територіальних одиниць «низового рівня» (т.зв. «сільських, селищних та міських рад»), і це повною мірою стосується повноважень місцевих рад у земельних відносинах (ст.ст. 9, 12 ЗК) [5, с. 43].

За Конституцією України (ст.132) планування територіального устрою України має здійснюватися з урахуванням історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій. У цьому зв'язку у Конституції України закріплюється обов'язок держави щодо забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України (ст. 16), тобто передбачені передумови створення національної екологічної мережі, обов'язок держави підвищувати родючість ґрунтів тощо. Оскільки планування земель є однією з основних функцій державного регулювання земельних відносин, то у Конституції України закріплюються повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування щодо забезпечення реалізації такої функції у здійсненні влади чи місцевого самоврядування.

Закріплені у Конституції України (ст.ст. 13-14, 140) імперативні засади щодо гарантування права власності на землю, набуття і реалізації громадянами, юридичними особами і державою права власності на земельні ділянки безпосередньо впливають на здійснення органами державної влади та місцевого самоврядування планування земель на основі забезпечення балансу приватних і суспільних інтересів у використанні і охороні земель різних категорій з обов'язковим врахуванням результатів громадських слухань щодо проектів містобудівної та іншої планувальної документації.

Науковий аналіз норм чинного ЗК України, законів України з питань містобудування, планування територій, державного регулювання містобудівної діяльності та інших законодавчих і підзаконних актів показує, що закріплені у них нормативні положення спрямовані на забезпечення централізації у регулюванні земельних відносин, використання земель різних категорій для тих чи інших потреб. Не є виключенням і сфера планування територій, використання земель різних категорій у межах і за межами населених пунктів, оскільки після прийняття чинного ЗК України сільські, селищні, міські ради були позбавлені раніше належних їм функцій з планування на своїх територіях, а також розпорядження землями у межах і за межами населених пунктів, залучення інвестицій у розвиток територій.

Особливо гостро постали ці питання після прийняття закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 року [6] у п. 3 ст. 24 було передбачено, що у разі

відсутності плану зонування або детального плану території, затвердженого відповідно до вимог цього закону, передачу (надання) земельних ділянок із земель державної або комунальної власності у власність чи користування фізичним чи юридичним особам для містобудівних потреб забороняється. Також у п. 4 цієї статті було закріплено положення, за яким зміна цільового призначення земельної ділянки, яка не відповідає плану зонування території та/або детальному плану території забороняється. Однак органи місцевого самоврядування не могли виконати вимоги названого закону і здійснювати розпорядження земельними ділянками відповідно до належним чином розробленої і схваленої містобудівної документації, оскільки в Україні більшість сільських населених пунктів такої документації не мали, як і більшість міст не мали затверджених Генеральних планів та меж міст, не кажучи вже про зонінг. Така ситуація у сфері планування використання земель має місце й сьогодні.

Більше того, названі проблеми ускладнені ще й розпочатими процесами щодо об'єднання територіальних громад відповідно до закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 року [7], відповідно до якого території об'єднаних територіальних громад визнаються самостійними об'єктами планування, включаючи й використання і охорону земель та інших природних ресурсів. Якщо до реформи об'єктами планування територій виступали 11520 територіальних громад: із них 458 міських, 783 селищних і 10279 сільських, то після завершення об'єднавчого процесу заплановано створення майже півтори тисячі об'єднаних територіальних громад.

Прийняття цього закону створило колізії законів з питань регулювання земельних відносин, управління у сфері використання і охорони землі, державного регулювання земельних відносин, забезпечення реалізації конституційних гарантій здійснення права власності на землю громадянами, юридичними особами, державою і територіальними громадами. Відтак, запроваджена в Україні державна політика реформування державної влади шляхом дерегуляції і децентралізації суспільних, економічних, державно-правових явищ спонукала до розробки проектів законів, спрямованих на розширення земельної юрисдикції територіальних громад як у межах та і за межами населених пунктів з метою забезпечення ефективного і раціонального використання земель усіх категорій, формування місцевих бюджетів, вирішення соціальних проблем у сільських, селищних, міських територіальних громадах.

Так, наприклад, у березні 2016 року у ВР України було прийнято у першому читанні проект закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування з управління земельними ресурсами та посилення державного контролю за використанням і охороною земель» за № 4355 [8], у якому, зокрема, було передбачено, що землі та земельні ділянки державної власності, розташовані за межами населених пунктів на території об'єднаної територіальної громади переходять у власність такої громади після затвердження органом місцевого самоврядування проекту землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж її території. При цьому землі, які не сформовані у земельні ділянки, переходять у комунальну власність з моменту затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж території територіальної громади. Водночас земельні ділянки, право державної власності якими зареєстровано у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно переходить у комунальну власність після державної реєстрації права комунальної власності на такі земельні ділянки. Рішення про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж території територіальної громади разом з витягом із Державного земельного кадастру про межу території відповідної територіальної громади є підставою для державної реєстрації права комунальної власності на земельні ділянки, право власності на які переходить до територіальної громади.

Не дивлячись на прогресивні положення цього законопроекту, його прийняття у другому читанні вже більше року відкладається, що не можна розцінювати позитивно як з правової так і інших точок зору. А це означає, що процеси децентралізації у сфері використання земель призупиняються на невизначений термін.

Зважаючи на це, Уряд України ініціював прийняття свого законопроекту з питань розширення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин щодо земель державної власності як у межах, так і за межами населених пунктів, у якому на виконання Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-року пропонується надання органам місцевого самоврядування базового рівня повноважень у вирішенні питань планування розвитку територіальних громад, забудови (відведення земельних ділянок, надання дозволів на будівництво, прийняття в експлуатацію будівель), визначення матеріальною основою місцевого

самоврядування майна, зокрема землі, що перебуває у власності територіальних громад сіл, селищ, міст (комунальній власності), та належної бази оподаткування, а також надання територіальним громадам права розпоряджатися земельними ресурсами в межах своєї території, об'єднувати свої майно та ресурси в рамках співробітництва територіальних громад для виконання спільних програм та ефективнішого надання публічних послуг населенню суміжних територіальних громад [9].

Крім того, Уряд України 7 червня 2017 року постановою № 413 схвалив Стратегію удосконалення механізму управління у сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними, одним із завдань якої є забезпечення оптимального використання земель, зокрема з урахуванням регіональних програм і планів розвитку територій, генеральних планів населених пунктів [10].

Висновки та перспективи подальших досліджень. З огляду на вище викладене можна констатувати, що земельна реформа як складова економічної реформи у державі не може бути завершена без вирішення комплексу організаційно-правових питань щодо удосконалення системи планування у сфері формування права приватної, комунальної і державної власності на землю, використання та охорони земель та інших природних ресурсів, державно-правового регулювання земельних відносин в умовах децентралізації влади та розширення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин. У цьому зв'язку вбачається за доцільне переглянути систему і структуру чинного земельного законодавства з метою приведення його у відповідність із законодавством про планування територій, екологічним та іншим законодавством щодо забезпечення реалізації органами державної влади і місцевого самоврядування функції планування функціонального використання земель на основі просторового планування територій.

Джерела та література

1. Ущатовська О.І. Децентралізація планування у державно-правовому регулюванні земельних відносин в Україні / О.І. Ущатовська // Децентралізація влади як чинник розвитку аграрного, екологічного, земельного та інших природо-ресурсних галузей права: матеріали Всеукр. круглого столу (м. Київ, 22 вересня 2017 р.). – К.: Видавництво «Прінт Сервіс», 2017. – С. 188-192.
2. Коваленко І., Решетник Л. Визначення поняття децентралізації та її впровадження в Україні (окремі теоретичні аспекти) / І. Коваленко, Л. Решетник // Історико-правовий часопис: науковий журнал / упорядник О. Крикунов. – Луцьк: Східноєвроп. Нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2016. – №1 (7). – С. 96-100.
3. Децентралізація влади як чинник розвитку аграрного, екологічного, земельного та інших природо-ресурсних галузей права: матеріали Всеукр. круглого столу (м. Київ, 22 вересня 2017 р.). – К.: Видавництво «Прінт Сервіс», 2017. – 200 с.
4. Кулинич П.Ф. Децентралізація влади в земельній сфері України : правові проблеми / П.Ф. Кулинич // Децентралізація влади як чинник розвитку аграрного, екологічного, земельного та інших природо-ресурсних галузей права: матеріали Всеукр. круглого столу (м. Київ, 22 вересня 2017 р.). – К.: Видавництво «Прінт Сервіс», 2017. – С. 12-17.
5. Мірошніченко А.М. Принцип повсюдності місцевого самоврядування та його реалізація у земельних відносинах / А.М. Мірошніченко // Децентралізація влади як чинник розвитку аграрного, екологічного, земельного та інших природо-ресурсних галузей права: матеріали Всеукр. круглого столу (м. Київ, 22 вересня 2017 р.). – К.: Видавництво «Прінт Сервіс», 2017. – С. 42-47.
6. Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 34. – Ст. 343.
7. Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Ст. 91.
8. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58610.
9. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
10. Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-%D0%BF/page2>.

Ущатовская О. Правовые вопросы планирования земель в условиях децентрализации власти. После принятия Земельного кодекса Украины от 25 октября 2001 года органы государственной власти централизовали такие функции государственного управления и регулирования в сфере использования и охраны земель, как планирование территорий, землеустройство, распоряжение землями государственной собственности за границами населенных

пунктов, обмежили земельну юрисдикцію органів місцевого самоуправління границями сіл, поселків, міст, внаслідок чого в суспільних земельних відносинах виникли такі негативні явища, як корупція, рейдерство і інші протиправні явища, які необхідно подолати. Земельна реформа не може бути завершена без рішення комплексу організаційно-правових питань щодо удосконалення системи планування в сфері відносин власності на землю, використання і захисту земель, державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації влади і розширення повноважень органів місцевого самоуправління в сфері земельних відносин. В цій зв'язі було б доцільно переглянути систему і структуру діючого земельного законодавства з метою приведення його в відповідність з законодавством про планування територій, екологічним і іншим законодавством в частині реалізації органами державної влади і місцевого самоуправління функцій планування використання земель в умовах децентралізації влади.

Ключові слова: планування земель, земля, регулювання земельних відносин, децентралізація влади, територіальні громади.

Uschapovska O. Legal Issues of Land Planning in Conditions of Decentralization of Power.

After the adoption of the Land Code of Ukraine on October 25, 2001, the state authorities centralized such functions of state administration and regulation in the sphere of land use and protection, such as planning of territories, land management, disposal of state-owned land outside the boundaries of settlements, restricted land jurisdiction of local self-government bodies by village boundaries, towns, cities, in consequence of that land in public relations experience such negative phenomena as corruption, raiding and other unlawful phenomena that need to be overcome. The Land reform can't be completed without solving a set of organizational and legal issues regarding the improvement of the planning system in the sphere of land ownership relations, the use and protection of land, the state regulation of land relations in the context of decentralization of power and the expansion of the powers of local government bodies in the sphere of land relations. In this regard, it would be advisable to revise the system and structure of the current land legislation in order to bring it in line with the legislation on territorial planning, environmental and other legislation regarding the implementation by the state and local government authorities of land use planning in conditions of decentralization of power.

Key words: land planning, land, regulation of land relations, decentralization of power, territorial communities.

УДК 343.3.7

Д. Хомич

Порушення та крадіжки при споживанні природного газу

В статті подано способи втручання в роботу газових лічильників та відповідальність, яка передбачена законом за такі порушення. Наголошується, що втручання в роботу лічильників залишаються найпопулярнішим видом крадіжки газу, який становить 70% від виявлених серед споживачів порушень. На сьогодні є цілий ряд методів відмотування або зупинки газового лічильника.

Ключові слова: втручання в роботу лічильника, несанкціонований відбір природного газу, крадіжка газу, юридична відповідальність.

Постановка наукової проблеми та її значення. За українським законодавством передбачено застосування штрафних санкцій до порушників, які незаконно споживають природний газ. Середній розмір відшкодувань за збитки, завдані через крадіжку газу, може коливатися від 20 до 200 тис.грн. На Волині протягом 2017 року виявили вже майже 150 фактів незаконного споживання блакитного палива [7]. Як говорить статистика, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року крадіжок газу збільшало удвічі. А наприклад, в Київській області з початку року зафіксовано приблизно 300 фактів несанкціонованого відбору природного газу шляхом втручання споживачів в